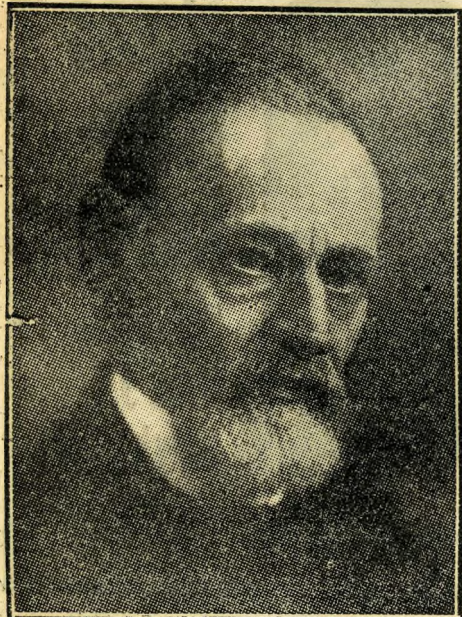

Tolsztoj viaskodása a tudománnyal

Tudomány vagy vallás, megismerés vagy hit? ez a probléma élete végéig kínozza, gyötörte Tolsztoj lelkét. Belső megnyugvást, lelki harmóniát kereső lelke — a vallás mellett döntött ugyan, de azért a tudomány kérdései állandóan izgatták és nem kerülte el figyel-

Schmitt Jenő dr.

mét a tudományos kutatások egyetlen újabb eredménye, egyetlen újabb fordulata sem: noha végül, mint „fölszöveg lim-lomot“, elvetett magától mindent, amit a tudományból megismert.

Halálba való menekülése előtt egy esztendővel levelet kapott egy paraszttól, aki a fiát taníttatni akarta, hogy írja meg neki, hogy van-e értelme a fia taníttatásának, s van-e valamelyes értéke a tudományos képzettségnek?

Tolsztoj hosszabb levélben válaszolt a pa-

Tolsztoj levele a tudományról egy paraszthoz

„Azon a napon, amikor levelét megkaptam, este egy hölgy volt nálam vendégségben, akit ezzel a különös hangzású névvel neveztek: *Akulina Taraszovna*. Ennek a hölgynek fehér, gondosan ápolott keze volt, tele gyűrűkkel, ruhája az utolsó divat szerint szabott volt ugyan, de mégis egyszerű és izléses. Szóval: külső megjelenése kellemes benyomást tett az emberre. E külső mögött pedig egy fáradt, egyébként barátságos és okos, úgynevezett „művelt“ hölgy rejtelt, aki szabadelmű világlátást vallott. *Es a hölgy egy paraszti származású árvagyermekből lett az, ami.* Egy földbirtokosnő akadt rá véletlenül, akit elfogott iránta a részvét és magához vette és kitaníttatta. Így lett az egykori Akulnából, akit az anyja a hajánál fogva cibált meg, mert mint afféle ördögkölyke nem vigyázott eléggé és a borjút beengedte a zabba. Ezt a későbbi Akulnát így nem kérte meg egy legény a falujából, aki mint férj bérigott állapotban félhoitra verte volna, vagy akit itt hagyott volna utólag özvegyen öt gyermekkel a nyakán, s hogy gyermekeit valahogy eltarthassa, Kolduinia kellett volna. Vagy úgy fordulhatott volna a sorsa, hogy egyik fia megneősülve, magához vette volna öreget, akit ott a menyé, bátyja, az asszony rokonsága, mint a család haszontalan terhét állandóan szidalmazott, gyötört volna. Ő pedig, hogy szabaduljon a gyötrelmekről, reggel és este hosszan imádkozott volna a kazáni Istenanyához, a mennyei királynőhöz, hogy vegye már magához. Ebből a Taraszovnából, aki terhe lett volna önmagának és másnak is, íme egy okos igazgatónő lett, aki szellemesen cseveg egy régi barátjával a perzsa kérdésről, majd viceket mond, aziken társasága jóízűen kacag és a teát jobban szereti citrommal, mint tejszínnel és erre a kérdésre, hogy óhajt-e számocát? — így felel: „Csak egy keveset, mert az én kedves doktorom megtiltotta az élvezését, de mikor nekem oly jól esik, nem

raszt levelére. Ezt a levelet, illetve ennek egy másolatát, háziorvosa és titkára, *Makoviczky Dusan* megküldte barátjának, *Skarván Béla* dr.-nak, bási járásorvosnak, Tolsztoj egyik magyarországi hívének, aki egy időben, 1895—96-ban, szintén Tolsztoj mellett élt, míg az orosz kormány mint „osztrák kém“-et, azaz: mint „kémgyanús elemet“ ki nem utasította Oroszországból. *Skarván Béla* elővasva Tolsztoj elmékedését a tudományról, miután mint orvos, bármennyire lelkes híve volt is Tolsztojnak, nem tudott vele egyet-érteni, megküldte a Berlinben élő magyar származású filozófusnak, *Schmitt Jenő* dr.-nak, aki Tolsztoj vallási és szociális világlátásáról egy nagyobb munkát írt „*Graf Leo Tolstoj und seine Bedeutung für unsere Kultur*“ címmel, amelyet Tolsztoj nemcsak udvarias köszönettel fogadott, hanem elolvasása után azt írta Schmittnek, hogy: „lehetetlen világnézetemet jobban, pontosabban és világosabban kifejtetni...“ Majd így folytatja: „Meg vagyok győződve, hogy minden helyes, de hogyan is lehetne ez másképp, amikor Ön ugyanazt a világnézetet vallja, amelyet én s ugyanaz az eszme hatja át, amely engem. Bizonyítéka ennek az Ön szép könyve is, amelyet nagy élvezettel és a legteljesebb megelégedéssel olvastam.“

*Skarván Béla*t nagyon izgatta tehát a kérdés, hogy mi a véleménye Tolsztoj tudományellenes álláspontjáról *Schmitt Jenő*nek, a tudós filozófusnak, aki szintén lelkes barátja és híve egyébként Tolsztojnak s akit *Tolsztoj maga is világoselműjé, éleseszű gondolkodónak ismer el.* *Skarván Béla* dr. ezzel valószínűleg a levelezés lavináját indította el *Jasznaja-Poljana*, *Bát* és *Berlin-Schmargendorf* között, a tudomány, illetve a tudományos képzettség értéke fölött. A vitaközös felek *Tolsztoj* és *Schmitt* voltak, míg *Makoviczky* és *Skarván*, a közvetítők, s a nyugtalan, izgatót lelkű fanitványok. A leveleket *Skarván Béla* dr. hagyatékából közöljük, aki néhány esztendővel ezelőtt halt meg *Liptóújváron*. Ime, amint sorban-rendben következnek:

tudom megállni, hogy pár szemem meg ne kóstoljak...“

A két Akulina között ég és föld a különbség. És mi okozta ezt? A tudományos képzettség, amelyet Akulina megkapott. Jóltehető helyesen választotta meg az eszközt, hogy nevelje magasztja mindazt, amit ő vitathatatlannal a boldogság kellékének tartott. Így jutott Akulina a tudományos képzettséghez. Ennek a képzettségnek a következtében Akulinából *hölgy* lett, azaz: egy parasztlányból, akit mindenki „te“-nek szólított volna, olyan nő, akit mindenki „kegyed“-nek, vagy „Ön“-nek szólít és ő tegezi le mindazokat, akik érte fáradnak, akik táplálják mindazokkal egyetemben, akik vele egy társadalmi színvonalon állnak. Vagyis: az alárendeltség és elnyomottság állapotából felkerült az uralmon lévők közé.

Pár esztendő óta nem múlik el nap, hogy ne kapnék két, három, sőt négy levelet is, amelyben arra kérnek, hogy legyek így vagy amúgy segítségükre, hogy tudományos kiképzésüket befejezhessék, vagy azt írják, hogy kora ifjúságuktól fogva ég bennük a vágy *felvilágosodottság* után, s ezért akarnak maguknak diplomát szerezni, legyek tehát segítségükre, azaz: hogy így a rájuk nehezedő nehéz sorsból az én hölgyem állapotába juszanak. A legkülönösebb azonban az, hogy mindezek a levélírók, fiatal emberek, lányok, anyák, rendszerint azzal okolják meg a tudományos képzettség után való vágyakozásukat, hogy számukra ilymódon lehetővé válik majd, hogy — a nép szolgálatába álljanak, hogy életüket a mi boldogtalan népünk ügyének szenteljék.

Ez ugyanaz, mintha valaki egy emberesportból, amely közösen cipel egy gerendát, *kiugrana, elhagyná a maga helyét s ráülne a gerendára, hogy a többiek cipeljék most már őt is s ezt a cselekedetét azzal okolná*

meg, hogy: mindezt azért teszi, hogy a teherhordóknak segítségére legyen.“

„Amíg a tudományos képzés odavezet, — fejtegeti Tolsztoj tovább, — hogy az emberiség terhei csak szaporodnak általa, amíg a tanult emberek a dolgozó nép nyakán ülnek s az elnyomottak és a nyomorgók helyzetét még elviselhetetlenebbé teszik, addig a műveltség — nem igazi műveltség s így nemcsak hogy nem dicséretreméltó egyeseknek az a törekvése a dolgozó néprétegből, hogy műveltséghez, tudományos kiképzéshez jussanak, hanem a legtöbb esetben elítélendő, csúnya dolog.“

A levélíró parasztnak arra a kérdésére, hogy a tudomány hasznos-e az ember számára vagy káros, hosszabb fejtegetésbe bocsátkozik „az igazi és hamis tudomány“ problémájáról s azt írja: „nincs a világon semmi, ami oly szükséges és oly jó hatású dolog volna, mint az igazi tudomány; de nincs semmi sem, ami károsabb volna, mint az a sok haszontalan lim-lom, amit a mi korunk télen emberei tudománynak neveznek.“

AZ IGAZI TUDOMÁNY: AMELY MEGTANIT BENNÜNKET A BOLDOG ÉLETRE.

Csak az igazi tudományra van szükség, arra a tudományra, amely az emberek életét boldogabbá és jobbá teszi, ami hasznára van az összességnek. *Tudnunk kell, hogy mit tegyünk rövid életünkben, hogy lehetőleg hasznosak legyünk a földön.* De hogy ezt tudjuk, mindenekelőtt azt kell tudnunk, hogy mi igazán előnyös és igazán jó és azt: mi az igazán rossz s a gonosz. Ez egyedül az igazi, valódi tudomány. Az igazi tudomány meg kell tanítania bennünket a boldog élet művelésére, meg kell ismertetnie velünk minden idők legbőleesebb embereinek tanításait, amelyek az üdvösség útját mutatták meg. Ilyen életbölcsei a világ minden népének voltak: Indiában *Krisna* és *Buddha*, Kínában *Konfuciusz* és *Laocse*, Görögországban és Rómában *Szokratesz*, *Epiktetosz*, *Marc Auréliusz*, Arabiában *Mohamed* és a világ nagy tanítómestere, *Jézus*. Ilyen emberek voltak a középkorban is és vannak ma is; nemcsak a keresztények, hanem a buddhisták, a brahmanisták s a mohamedánok között is.

Ez a tudomány a maga teljességében sok mindent felölel, felölel az emberi életnek újszólva minden részét, minden mozzanatát s bármily sokoldalú és bonyolult legyen is, alapvetésében mégis nagyon egyszerű és mindenki által hozzáférhető, ami természetes is, mert az lehetetlen, hogy a legszükségesebb tudást csak azok szerezhették meg, akiknek meg van rá az eszközüik, nyugalmuk és módjuk, hogy hosszú esztendőkon át folyathassanak tanulmányokat. A tudomány lényege *Krisztus* szerint abban áll, hogy szeressük Istent mindenekfelett, felebarátunkat pedig úgy szeressük, mint magunkat.

AZ ÁLTUDOMÁNY.

De nem ilyen és nem ez az áltudomány, az a tudászet, amelyet ma a keresztény világ „tudomány“-nak nevez. Bármily furcsán hangozzék is, a mi napjainkban mindenféle ismeretet, ami csak van a világon, „tudomány“-nak neveznek, csak azt az egyet nem, — amit pedig mindenkinek tudnia kellene, — hogy boldogan élhessen. Az úgynevezett „tudósok“ manapság mindenfélevel foglalkoznak, ami csak elképzelhető. Kutatnak, vizsgálják, elemeznek s ma annyi mindentféle tudomány van, hogy se szeri, se száma, jóformán még név szerint sem tudjuk valamennyit felsorolni. És számuk napról-napra növekszik.

„Én tudom, — folytatja Tolsztoj, — hogy szavaim nagyon sok embernek nem fognak tetszeni, különösen azoknak nem, akik a tudományban hisznek, mert ezekből van ma bőven, valószínűleg vetekednek az egyház hívőivel és senki sem meri megmondani nekik az ő tudományos hitükkel szemben az igazat: hogy az egész egy üres és durva babonás hit. Azt is tudom, hogy mikor véleményemet hallják, lesznek közöttük sokan, akik rám se hederítenek, sőt még csak nem is bosszankodnak rajta: az egészét öregkori elmeöngéségnek tartják. Noha mindezt nagyon jól tudom, mindamellett őszintén ki mondok véleményemet s igyekszem magamat megértetni, hogy miért gondolkozom így a tudományról.“

Ezután hosszabb kritikát mond az egyes tudományágakról; először a természettudományokról, többek között a biológiáról, aztán a esztagasztatról, a matematikáról, az elméleti fizikáról, a kémiáról és a többiről. „Ezek a tudományok, — fejtegeti Tolsztoj, — a szó igaz értelmében nem nevezhetők tudományoknak, először azért: mert nem felelnek meg az igazi tudomány főkövetelményének, azaz nem tanítanak meg bennünket arra, hogy az embernek mit kell cselekednie és mit nem, hogy helyesen éljen; másodsor azért: mert — kivéve a matematikát, — a kutató tudásszomját sem elégitik ki. Ezek a tudományok már egyanis kiindulási pontjuk-

Az 1924. évi XVIII. t. cikk alapján szervezett

Iparosok Országos Központi Szövetkezete

Budapest
Károlykirály-út 3/c

Telefon: *463-39

Butorexport

Cipőexport

Kötelékes
Butoresarnok
Szövetkezetek:

Budapesten

Üllői-út 18
Báthory-utca 4
Rákóczi-út 7
Múzeum-körút 41
Vigadó-tér 1
József-körút 28
Aulich-utca 6—8
Eskü-út 1

Vidéken

Ujpest, Székesfehérvár,
Miskolc, Győr, Pécs,
Kispest, Pesterzsébet

Alapítva 1882

Földváry Imre

lérti divat, lehéremű és kalapraktárai
IV. Kossuth Lajos-u. 18. és VIII., Rákóczi-út 7.

Angol férfi szabóság

Egy öltöny magyar szövetségtől mérték szerint... 220.— P

„ angol „ „ „ „ 280.— „

Auto-plaidek- köpenyek- sapkák

nagy választékban.

HARISHYÁK

NYAKKENDŐK

ZSEBKENDŐK